

UNIVERSITETET I OSLO

Betydningen av ledelse for tverrfaglig undervisningspraksis: Funn fra EVA2020

Anniken Furberg
Ole Andreas Kvamme
Institutt for lærerutdanning og skoleforskning

1. Kort om prosjektet *EVA2020: Fagfornyelsen i møte med klasseromspraksiser*
2. Hovedfunn fra studie: læreres arbeid med tverrfaglige tema – muligheter og utfordringer
3. Hva betyr dette for skoleledelse?

Prosjektet *EVA2020: Fagfornyelsen i møte med klasseromspraksiser*

EVALUERING AV FAGFORNYELSEN:

Intensjoner, prosesser og praksiser (EVA2020)

VI FORSKER PÅ TRE TEMAER:

01

De politiske intensjonene og selve politikktutforming

Ble læreplanene seende slik ut, som de var ment? Er de i tråd med de intensjonene myndighetene hadde om dybdelæring, bedre progresjon, et tydelig verdigrunnlag og god plassering av tverrfaglige temaer?

02

Hvordan reformen møter praksisfeltet

En ting er hvordan en reform ser ut på papiret før den iverksettes. Men hvordan blir reformen forstått og oversatt på skolene? Vi ønsker å få tak i hva skolene vektlegger som viktig og hvilke strategier de har fått for å få det til.

03

Hva som foregår i klasserommet

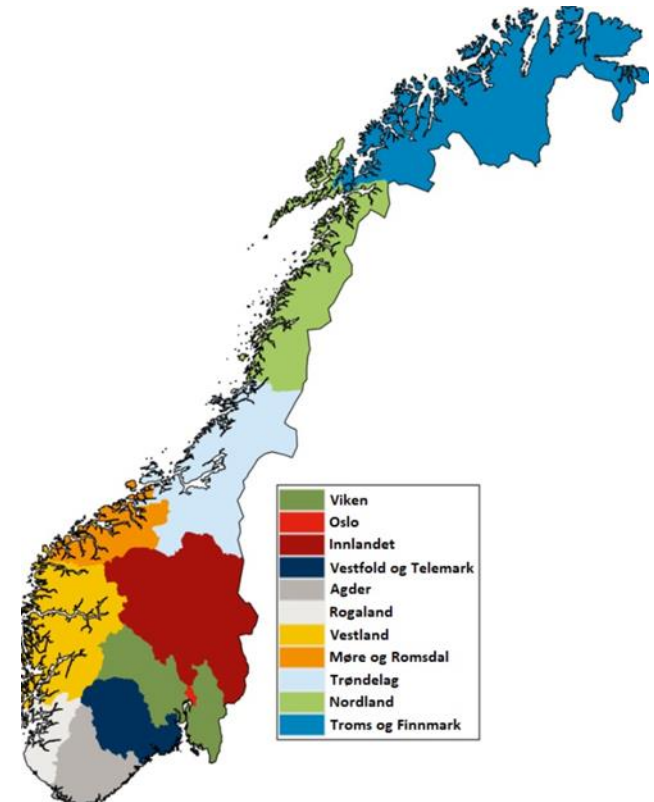
Hva skjer egentlig med undervisningen og elevenes læringsarbeid? Hvilke betydning har fagfornyelsen for elevenes motivasjon og læring?

Hovedfunn fra studie om læreres planlegging og gjennomføring av undervisning om tverrfaglige tema – muligheter og utfordringer

- Utdanningsdirektoratets spørring til Skole-Norge høsten 2020:
 - **40 %** av de spurte lærerne svarer at deres skole i stor eller i svært stor grad organiserer undervisning om tverrfaglig tema gjennom samarbeid på tvers av flere fag
 - **34 %** av lærerne svarer at deres skole i stor eller i svært stor grad setter av egne timer/dager/uker hvor ett eller flere tverrfaglige temaer blir spesielt vektlagt
 - Indikerer at samarbeid mellom lærere i ulike fag i undervisning om tverrfaglige tema er en vanlig praksis i norske skoler
 - En rekke skoler setter av egen tid til arbeid med de tverrfaglige temaene.

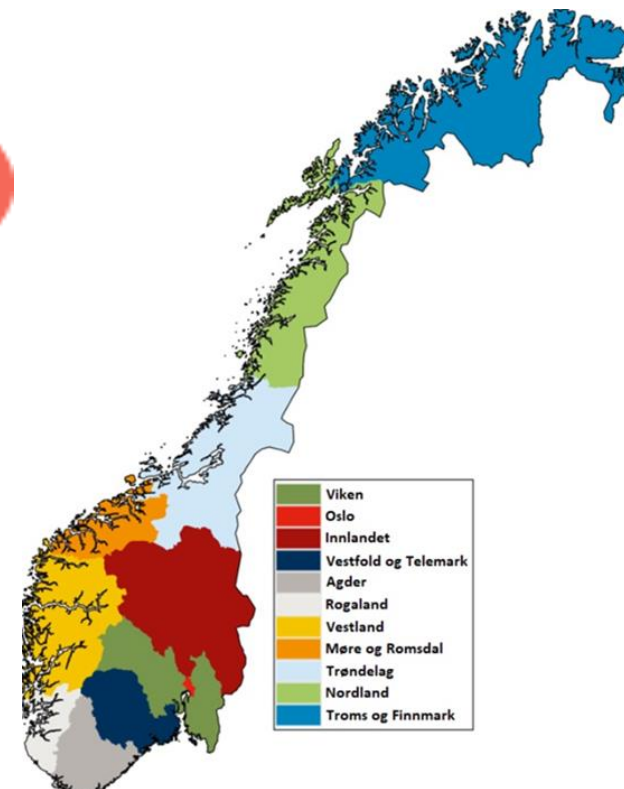
Seks casestudier – seks skoler

Datainnsamling 1: Tidlig fase

HØST 2021		HØST 2022
Case 1 Demokrati og medborgerskap Vg2	Case 2 Folkehelse og livsmestring 9. trinn	Case 3 Bærekraftig utvikling Vg1

Datainnsamling 2:

HØST 2023		VÅR 2024
Case 4 Demokrati og medborgerskap 9. trinn	Case 5 Bærekraftig utvikling 9. trinn	Case 6 Folkehelse og livsmestring Vg1/Vg2

- Leveranser:
 - Delrapporter: Vår 2023 og Høst 2024
 - Sluttrapport: Vår 2025
 - Øvrige vitenskapelige publikasjoner

Forskningsdesign for casestudien

- Klassesertrinn: 9. trinn og vg1/vg2
- Undervisningsopplegg:
 - Tverrfaglig tema
 - Læreres undervisningspraksiser
 - Elevers læringspraksiser (dybdeløring, bruk av IKT)
 - Omfang
 - 15-20 undervisningstimer
 - 1-5 uker
 - Datatyper:
 - Intervjuer (lærere, elever, rektor/ledelse)
 - Videoopptak av klasseromsinteraksjoner
 - Elev- og lærerprodukter
 - *Spørreundersøkelse* – alle lærerne på skolen inviteres til å delta
 - Undervisning og vurdering
 - Klasseromsmiljø- og relasjoner
 - Synspunkter på, og arbeid med, tverrfaglige tema

Skolen i møte med samfunnsutfordringer...

- Innføringen av de tverrfaglige temaene i LK20/LK20S begrunnes i Meld. St. 28 (2015-2016)
 - De er knyttet til «aktuelle samfunnsutfordringer»
 - Forankret i formålsparagrafen ('verdiløftet')
 - Krever kunnskap fra ulike fag ('tverrfaglige')
- Utfordringer knyttet til identitet, demokrati, klimakrise, miljøkrise, mangfold, sosial ulikhet i og mellom land
- Samfunnsutfordringer sett som «wicked problems» (Rittel & Webber, 1973)
 - Ufullstendig eller motstridende kunnskap
 - Store økonomiske implikasjoner
 - Problemene infiltrert med andre problemer
 - Krever tverrfaglighet, utfordrer disiplinifaglige tilnærminger
- Samfunnsutfordringene griper inn i elevenes hverdag

Illustrasjonsfoto: Berit Roald / NTB scanpix

Læreplananalyser: De tverrfaglige temaene i styringsdokumenter og læreplanverket

- De tverrfaglige temaene lansert i Meld. St. 28 (2015-2016) og fulgt opp i LK20/LK20S

Meld. St. 28: *"Temaene skal legge til rette for tverrfaglig samarbeid, og de skal være et felles anliggende for skolen (s. 7)*

- Læreplanverket gir begrenset støtte til å innfri denne intensjonen
 - Fag- og timefordelingen står fast
 - Enkeltfagene blir prioritert i tilknytning til vurdering
- Forventning om å integrere kunnskap mellom fag

LK20/LK20S: *"Temaene skal bidra til at elevene oppnår forståelse og ser sammenhenger på tvers av fag. Målene for hva elevene skal lærer innenfor temaene, uttrykkes i kompetansemål for fag der det er relevant". (Kunnskapsdepartementet, 2017)*

- Spenninger i læreplanverket mellom fagintegrasjon og fagkonsentrasjon

- Læreplanen sier ikke noe om hvordan elevene skal bli i stand til å integrere kunnskap fra ulike fag

- Konsekvens

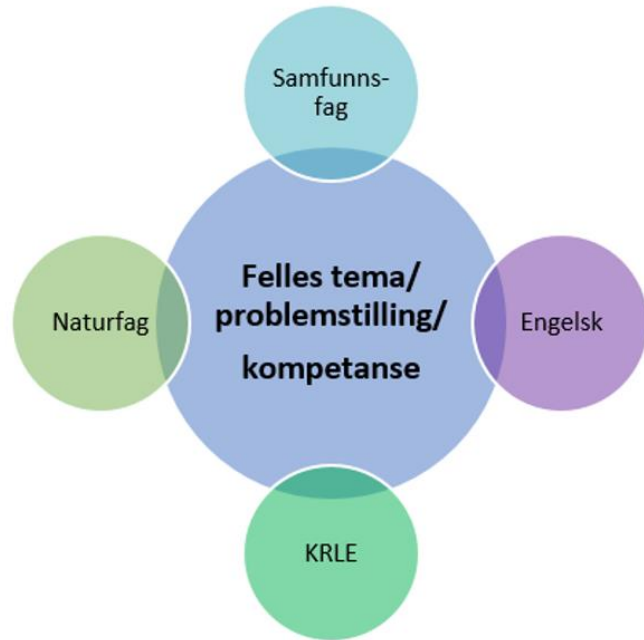
- Profesjonsfellesskapet står ovenfor ulike valg, dilemmaer og fortolkningsmuligheter knyttet til arbeid med de tverrfaglige temaene

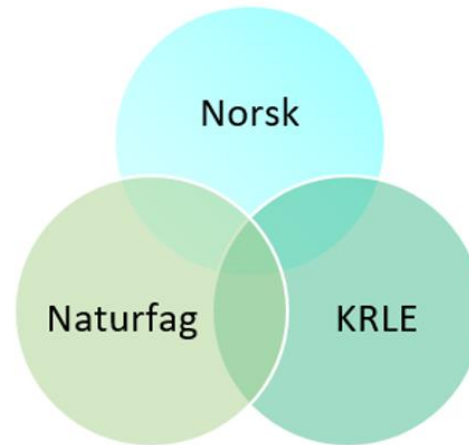
Tidligere EVA2020 rapporter:

Karseth, B., Kvamme, O.A. & Ottesen, E. (2020), Rapport 1
Karseth, B., Kvamme, O.A. & Ottesen, E. (2022): Rapport 4

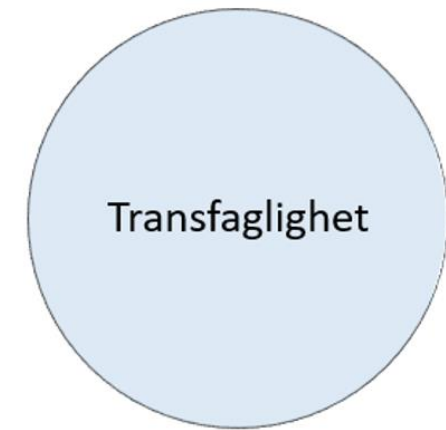
Former for tverrfaglig integrering

Flerfaglighet

Tverrfaglighet

Transfaglighet

Grad av faglig integrering

Tre undervisningsopplegg om tverrfaglige tema

Skole 1: Folkehelse og livsmestring, 9. trinn

- Organisering
 - 15 undervisningsøkter (hver på 60 minutter) fordelt på 5 dager i 1 uke
 - Samfunnsfag og KRLE
- Tema
 - Hvem er du? En uke om identitet og fellesskap
 - Identitet, fellesskap, selvtillit, selvilde, rolle, utenforskap, vennskap og kroppsspråk
- Aktiviteter
 - Ulike oppgaver gjennom uken knyttet til de åtte fagbegrepene
- Arbeidsformer
 - Gruppearbeid og helklassesamtaler
- Elevprodukter
 - Skriftlig arbeid, ordsky, identitetssol, plakat, video-filmet appell
- Ingen vurdering

Skole 2: Demokrati og medborgerskap, vg2

- Organisering
 - 3 skoledager
 - Alle fag
- OD og Internasjonal uke
 - Sosial urettferdighet, ungdomsmedvirkning, Sør-Afrika, apartheid, psykisk helse, toxic maskulinity, inkludering – og fler
- Aktiviteter
 - *Helskoleaktiviter*: Foredrag, kostymeløp. Kahoot. Avslutning med gjester; utstilling og sceneopptredener.
 - *Klasseromsaktiviteter*: Lage bidrag til utstilling og klasseromsdekor. OD-film med refleksjonsoppgaver. Escape room.
- Arbeidsformer
 - Gruppearbeid og individuelt arbeid (i klasserommet)
- Elevprodukter
 - Stand/stor poster til utstilling, dekorasjon av klasserom
- Vurdering
 - Ingen vurdering

Skole 3: Bærekraftig utvikling, vg1

- Organisering
 - 9 undervisningsøkter (hver på 90 minutter) fordelt på en dag gjennom fire uker
 - Engelsk og naturfag
- Tema
 - Globale utfordringer: Mat, helse og bærekraft
 - Fremtidens mat, sult, matavfall, matproduksjon, hurtigmat, økosystemer
- Aktiviteter
 - Ulike oppgaver gjennom uken knyttet til de åtte fagbegrepene
- Arbeidsformer
 - Gruppearbeid og individuelt arbeid
- Elevprodukter
 - Bidrag til digital skoleavis (multimodale produkter: tekst og video)
- Vurdering:
 - Underveisvurdering (tilbakemeldinger fra lærere og elev-elev vurderinger)
 - Karakterbasert sluttvurdering
 - Engelsk: Individuelle karakterer
 - Naturfag: Gruppebasert vurdering

Empiriske funn: – analyser av klasseromspraksiser

Overordnet problemstilling:

Hvilke faglige, pedagogiske og strukturelle muligheter og utfordringer kommer til uttrykk i læreres planlegging og gjennomføring av undervisning om de tre tverrfaglige temaene?

Empiriske funn: – analyser av klasseromspraksiser

Muligheter...

- Arbeid med læringsmiljø og relasjonsbygging
 - Lærerne legger stor vekt på læringsmiljø, relasjonsbygging og styrking av tilhørighet til skole og klasse
 - Lærerne møter elevene med varme og støtte, og med krav til atferd overfor hverandre, og de inkluderer elevperspektiver
 - Lærerne driver relasjonsbygging på kollektivt nivå, gjennom klasseprodukter, helklassesamtaler og samarbeidsstøtte

Empiriske funn: – analyser av klasseromspraksiser

Muligheter...

- Elevmedvirkning

- Elevmedvirkning framstår som en sentral verdi
- Medbestemmelse kom til syne på litt ulike måter og i ulike faser av prosjektene
 - Bred elevmedvirkning: Elevene får mulighet til å påvirke rammene for undervisning (Skole 2)
 - Smal elevmedvirkning: Elevene får mulighet til å påvirke tema, elevprodukter og trekke på egne interesser (Skole 1 og 3)

Empiriske funn: – analyser av klasseromspraksiser

Muligheter...

- Inkludering og aktivering av elevenes hverdagserfaringer
 - De tre tverrfaglige temaene gir gode muligheter for å skape undervisningsopplegg der elevenes hverdagserfaringer trer frem som verdifulle ressurser i elevenes læringsarbeid
 - Lærere skapte læringsomgivelser hvor elevens hverdagserfaringer og livsverden ble aktivert som viktige ressurser for forståelsen av sentrale samfunnsutfordringer
 - Lærere skapte et rom der de støttet elevene i å reflektere over ulike dimensjoner ved livene sine utenfor skolen

Eksempler på hverdagserfaringer i lærer-elevsamtaler

Eksempel :

Amanda: Når følte du deg utestengt?

Petter: Det var når det var Fortnite Duo Turnering i 2020. Så... skulle man spille duo-turnering.

Lærer: Ja, så fikk du ikke være med?

Petter: Nei.

Lærer: Ja, hvorfor fikk ikke du være med der tror du?

Petter: Fordi det var en duo-turnering.

William: Det er bare to stykker.

Lærer: Ja, men hvorfor var du ikke blant de to da?

Petter: Fordi de var allerede to.

Gustav: De hadde avtalt...

Petter: Ja, de hadde avtalt fra før av. Sånn på skolen.

Lærer: Men var det... eh... folk på skolen her da?

Petter: På, på barneskolen. Det var på barneskolen. Ikke nå.

Lærer: Mmm. Så du har kjent på den.

Petter: Ja.

Lærer: Men hva kjente du på da?

Petter: Nei, jeg ble jo lei meg da.

Lærer: Ja.

Petter: Men jeg kunne jo ikke.. de spilte jo turnering. Det er viktig.

Lærer: Men fant du ikke en annen person som du kunne være med...

Petter: Jo. Det var det.

Lærer: Ja, ja.

William: Ja, men Fortnite Friday, da er det også sånn, eller sånn...

Petter: Ja, da kan man bare være tre stykker, og så...

William: Ja, da er det bare tre stykker.

Empiriske funn: – analyser av klasseromspraksiser

Utfordringer...

- Svak kopling mellom elevers hverdagserfaringer og fagkunnskap
 - Lærerne aktiverer elevenes hverdagserfaringer, men skaper i liten grad koplinger mellom hverdagserfaringer og fagkunnskap
 - Faglige begreper og perspektiver blir lite tydelige i arbeidet med de tverrfaglige temaene
 - Resulterer i at klasseromssamtalene og aktivitetene i stor grad forblir på et erfaringsbasert nivå
 - Fokus på individuelle tiltak og i mindre grad fokus rettet mot samfunnsrelaterte og politiske løsninger
- De store samfunnsutfordringene som adresseres gjennom de tverrfaglige temaene, har et sterkt kunnskapselement i seg. Da trenger elevene også å få et faglig begrepsapparat gjennom undervisningen

Empiriske funn: – analyser av klasseromspraksiser

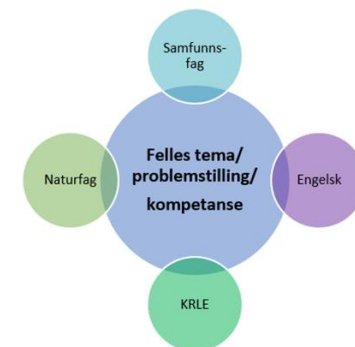
Utfordringer...

- Helhet og sammenheng i tverrfaglige undervisningsopplegg
 - Delaktiviteter fremstår som løselig sammenknyttet
 - Med hverandre
 - Med faglig innhold
 - Undervisningsoppleggenes strukturingsgrad (læreres styring)
 - Variasjon mellom de tre skolene (høy-middels-lav grad)
 - Lav grad av strukturering:
 - kreative og utforskende lærings situasjoner, men også utfordrende for enkeltelever
 - Høy grad av strukturering:
 - støtte for elevenes arbeidsprosesser og læringsarbeid, men kan være begrensende for elevers medbestemmelse og posisjonering som ansvarlige i eget læringsarbeid
 - Samsvar med tidligere studier av utforskende samarbeidslæring
 - I arbeid med tverrfaglige tema:
 - Fare for fragmentering av elevenes forståelse av komplekse samfunnsutfordringer

Empiriske funn: – analyser av klasseromspraksiser

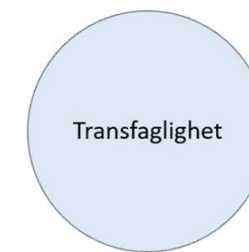
- Spenning mellom fagene og tverrfaglige tilnærminger
 - Transfaglige tilnærminger (Skole 1, FoL og Skole 2, DM)
 - Ivaretar i noen grad spørsmål og problemstillinger som knytter seg til samfunnsutfordringene...
 - ... men fagenes begreper, metoder og perspektiver ble i liten grad gjort relevante i undervisningen
 - Enkeltfagene viskes ut
 - Gjør det utfordrende for lærere og elever å nyttiggjøre fagenes begreper, metoder og perspektiver som en inngang til å forstå samfunnsutfordringer
 - Flerfaglige tilnærminger (Skole 3, BU)
 - Ivaretar fagenes begreper, metoder og perspektiver i undervisningen...
 - ... men på bekostning av en tverrfaglig tilnærming til samfunnsutfordringene
 - Overlater den faglige integreringen til elevene
 - *Vi ser altså både muligheter og utfordringer både knyttet til transfaglige og flerfaglige tilnærminger*
 - *Viktig å unngå normative vurderinger av hvilke former for tverrfaglighet som er optimale uavhengig av klasseromskonteksten*

Flerfaglighet

Tverrfaglighet

Transfaglighet

Empiriske funn: – analyser av klasseromspraksiser

Utfordringer...

- Vurdering i arbeid med tverrfaglige tema
 - Variasjon mellom skolene:
 - Skole 1 og 2: Ingen sluttvurdering
 - Ønske om å demme opp for prestasjonsfokuset i skolen
 - Tverrfaglige tema representerer et frirom for elevene
 - Vanskelig å vurdere lærings situasjoner som involverer personlige og sensitive temaer
 - Skole 3: Underveis- og karakterbasert sluttvurdering (i engelsk og naturfag)
 - Individuell og gruppebasert vurdering
 - Erfaringer fra tidligere tverrfaglig arbeid uten vurdering
 - Elever og lærere legger ned mye tid og innsats
 - Øker elevenes innsats
 - Spørsmål som reiser seg:
 - Skal elevene vurderes?
 - Vurdering i eller på tvers av fag?
 - Individuell eller gruppebasert vurdering?

Implikasjoner for skoleledelse

Noen råd i arbeidet med de tverrfaglige temaene

Profesjonsfellesskapet:

- ❖ Prioriter tid til å utvikle et fagspråk og felles tolkninger av temaer og begreper i læreplanverket som har betydning for deres arbeid med undervisning om de tverrfaglige temaene.
- ❖ Diskuter ulike former for tverrfaglighet, og hvordan de ulike fagenes perspektiver, begreper og metoder, samlet og hver for seg, kan bidra til å belyse sentrale spørsmål og perspektiver på samfunnsutfordringer i fokus.
- ❖ Diskuter elevvurdering i tverrfaglig arbeid, og hvordan legge til rette for gode vurderingspraksiser som både ivaretar enkeltfagene og en tverrfaglig tilnærming til samfunnsutfordringene.

Noen råd i arbeidet med de tverrfaglige temaene

Skoleledelse:

- ❖ Vis at tverrfaglig arbeid verdsettes og prioriteres. Forankring i skoleledelsen er viktig for utvikling av god tverrfaglige undervisning.
- ❖ Synliggjør krav og forventning om tverrfaglig arbeid, men gi også handlingsrom til profesjonsfelleskapet og anerkjenn lærernes autonomi og pedagogiske kompetanse.
- ❖ Sett av tid og ressurser til planlegging, gjennomføring og etterarbeid, slik at arbeidsplaner gir rom for felles planlegging og utvikling av undervisningsopplegg på tvers av fag, og at lærere i perioder har mulighet til å undervise sammen.
- ❖ Anerkjenn at utvikling av gode tverrfaglige undervisningspraksiser er krevende. Legg til rette for en utforskende og åpen tilnærming der både muligheter og utfordringer ved tverrfaglige undervisningsopplegg blir undersøkt og diskutert.

Veien videre

- Neste rapport:
 - Desember 2024.
 - Fokus på elevrollen og elevers læringsprosesser i undervisning om tverrfaglige tema

Forskning

Forskningsprosjekter

- Evaluering av fagfornyelsen
- Aktuelle saker
 - Arrangementer
 - Publikasjoner

Evaluering av fagfornyelsen: Intensjoner, prosesser og praksiser (EVA2020)

Fra og med skolestart 2020 tar norske skoler i bruk nye læreplaner. Fagfornyelsen innebærer at innholdet i alle læreplaner i grunnskolen og videregående opplæring fornyes. Det utdanningsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Oslo har fått i oppdrag å gjennomføre en forskningsbasert evaluering av fagfornyelsen.

Om prosjektet

Prosjektet skal gjennomføres i perioden 2019-2025, og skal utvikle kunnskap om følgende tematiske områder:

- Prosessen fram mot etableringen av det nye læreplanverket
- Læreplanen og støtteressursenes kvalitet
- Styring og ledelse av læreplanarbeid
- Fagfornyelsens møte med skolens praksis og elevers læring.

Den forskningsbaserte evalueringen skal bidra med kunnskap som er nyttig for beslutningsdeltakere, forvaltning, skolens praksis og elevenes læring.

I prosjektet deltar forskere fra alle fakultetets enheter. Slik får vi en unik mulighet til å utnytte bredden i fakultetets faglige og metodiske ekspertise.

Kontakt

Prosjektleder [Berit Karseth](#)

Deltakere

- Andreas Lund
- Anniken Furberg
- Berit Karseth
- Christian Brandmo
- Eli Ottesen
- Rolf Vegar Olsen
- Ann Elisabeth Gunnulfsen
- Ole Andreas Kvamme
- Jeffrey B. Hall
- Ruth Jensen
- Tor Colbjørnsen
- Elin Sæther
- Erik Knain
- Hans Christian Arnseth
- Ingvill Rasmussen
- Kari Anne Rødnes
- Kenneth Silseth
- Kristin Beate Vasbo
- Line Ingulfsen
- Gunnar Bjørnebekk
- Riikka-Majja Mononen
- Anniken Hotvedt Sundby

→ [Detaljert oversikt over deltakere](#)

Involverte forskergrupper

Foto & Layout: Shane Colvin

→ Rapport 6: Fagfornyelsen i møte med klasseromspraksiser: Lærerens planlegging og gjennomføring av undervisning om tverrfaglig tema

Spørsmål og kommentarer...

Erfaringer fra egen skole:

Hvilke muligheter og utfordringer knyttet til arbeid med de tverrfaglige temaene trer frem?